

ARAŞTIRMA RAPORLARI - 11

DİN EĞİTİMİ TEMELLİ MAHREMİYET EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

HANDAN YALVAÇ ARICI

YEKDER
YAYINLARI

ARAŞTIRMA RAPORLARI - 11

DİN EĞİTİMİ TEMELLİ MAHREMİYET EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

YEKDER Yayınları: 36
Araştırma Raporları: 11

Yayın Yönetmeni
Hüseyin Türkan

Yazarlar
Doç. Dr. Handan Yalvaç Arıcı

Editör
Eymen Yukarıpınar

Son Okuma
Dr. Gülsüm Pehlivan Ağırakça

Grafik Tasarım
Seyfullah Bayram

E-ISBN
978-625-99996-7-8

© YEKDER Yayınları, 2023

YEKDER; ahlâkî ve manevî bakımdan tutarlı nesiller yetişmesinin, toplumumuzda kaliteli bir din eğitimi hizmeti verilmesine bağlı olduğu fikrinden hareketle, din eğitimi alanında özgün modeller ve materyaller üretilmesine ve nitelikli din eğitimcilerinin yetişmesine katkı sağlamayı kendine gaye edinen bir sivil toplum kuruluşudur.

© Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz Din Eğitimi Temelli Mahremiyet Eğitiminin Önemi Raporu Doç. Dr. Handan Yalvaç Arıcı tarafından yürütülen araştırma neticesinde kaleme alınmıştır. Raporda belirtilen görüşler yazara aittir ve YEKDER Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği'nin bağlayıcılığı yoktur.

ÖZET

Mahremiyet bireylerin maddi-manevi sınırlarının dokunulmazlığını ve o sınırlar üzerinde kontrol sahibi olduklarını ifade eden bir kavramdır. Bireylerin özel alanları anlamında kullanılan mahremiyet kavramına yüklenen anlamın tarihsel süreçte değişim ve dönüşüm geçirdiği bilinmektedir. Dün evlerin girişlerine kadar olan mekânlar mahrem alan kabul edilirken günümüzde evlerin en özel alanlarından yapılan paylaşımlar mahremiyet alanlarının daraldığını göstermektedir. Bireylerin özel hayatları panoptik bir şekilde yani bireylerin her yeri gören bir yerden izlenilmesi mümkün hâle gelmektedir. Modern çağın yeni nesil araçları dijital panoptikon döneminin yaşanmasına neden olmaktadır. Dijitalleşme ile birlikte dünyada internet ağı olan tüm coğrafi bölgelerin küresel bir köy hâline geldiği, bu dijital dünyada yaşayan her bireyle iletişime geçmenin ve hayatını paylaşan herkesin hayatlarından haberdar olmanın bir tuş dokunuşuyla gerçekleştiği müşahede edilmektedir. Bireylerin en özgür alanları olan mahremiyet gün geçtikçe istismara açık bir duruma, dolayısıyla mahrumiyete dönüşmektedir. Aşikâr mahremiyet anlayışı bireylerin hayatlarına ait her türlü bilginin ortak alanlarda paylaşılmasını normalleştirmektedir. Bu durum çocuk, genç, yetişkin olmak üzere toplumun genelinin bilgilerinin kullanılarak istismar edilmesini kolaylaştırmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin daha fazla istismar edildikleri ve mağdur oldukları görülmektedir. Artık mahremiyet bulunduğumuz yerde özel alanların sınırlarını belirlemekle netleşmemektedir. Aynı şekilde dijital dünya içerisinde de mahremiyet sınırlarının netleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda mahremiyet eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Mahremiyet eğitimi, bireylerin kendilerinin ve diğerlerinin kişisel alanlarını öğrenmeleri, bu alanlara saygı duymaları ve saygı duyulmasına yönelik davranış geliştirmeleri, aynı zamanda bireylerin kendi bedenlerini tanıma, koruma ve kendilerine ait doğru sınırlar koyabilme becerisini kazanabilmeleri, kendileri ve karşı cinsle ilgili gelişim farklılıklarından haberdar olmaları ve ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmelerine yönelik bir dizi eğitim faaliyetidir. Erken çocukluk itibarıyla mahremiyet bilincinin kazanılması açısından mahremiyet eğitiminin ailede başlaması ve okullarda devam etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çocukların ve gençlerin fiziksel ve psikolojik açıdan istismarının önüne geçilebilmesi imkân dahilinde görülmemektedir. Özellikle din eğitimi temelli bir mahremiyet eğitiminin verilmesinin mahremiyet tasavvuru açısından daha kalıcı olacağı düşünülmektedir. Mahremiyet eğitimi konusunda hazırlanan bu raporda, mahremiyet kavramının açıklanması, mevcut durumda mahremiyet konusunda yaşanan problemlerin tespit edilmesi ve bu problemlere çözüm önerileri getirilmesi ve din eğitimi açısından "mahremiyet eğitimi" çalışmalarını faaliyeti ile ilgili neler yapılabileceğine dair öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Mahremiyet, Mahremiyet Eğitimi, Panoptikon, Dijitalleşme, Değişim, Dönüşüm

Atıf: Arıcı, H. (2023). *Din Eğitimi Temelli Mahremiyet Eğitiminin Önemi* (Araştırma Raporu: 2023/2). İstanbul: YEKDER Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği

YAZAR HAKKINDA

Doç. Dr. Handan YALVAÇ ARICI, 1998 senesinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Faers Dili ve Edebiyatı alanında lisansını tamamladıktan sonra 1999-2002 yıllarında Amerika'da İngilizce ve teoloji üzerine dersler almış, 2015 tarihinde Din Eğitimi alanında yüksek lisansını, 2019 yılında doktorasını tamamlamış ve 2023 yılında doçentlik unvanını almıştır. 2012-2016 tarihlerinde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesinde ücretli öğretim görevlisi olarak çalışmış, 2016-2018 tarihlerinde Hamit İbrahimiye Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve Özel Eğitim'de, 2008-2019 yıllarında Hasan Leyli Ortaokulunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yapmıştır. 2019 yılında Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmış, 2020 yılından itibaren İZU Sabahattin Zaim Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Ataşehir Müftülüğünün izniyle Sultan Alparslan Cami'nde yetişkin din eğitimine yönelik tefsir, siyer, Esma-i Hüsna dersleri vermekte, kitap okuma kulüplerinde etkinliklerde bulunmaktadır. Kur'an Dilinden Mutluluğun Alfabeti, Kur'an'da Pişmanlık Psikolojisi, Kur'an'da Anne-Baba Okulu gibi akademik çalışmalarının yanı sıra Sahabelerle Değerler Eğitimi, Bilge Dedem, Güneşe Yastık Fırlatan Genç, Çevrimiçi Filozoflar gibi çocuk ve gençlere yönelik Türkçe ve İngilizce eserleri bulunmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

Giriş

Mahremiyet insanın varoluşsal bütünlüğünü koruması açısından kendisinin ve diğerlerinin özel alanlarının farkında olması ve bu bilinçle hareket etmesidir. Bireyin en özel alanlarını ifade eden mahremiyet değeri bireylerin temel haklarından ve onurla yaşamının temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Kontrol tabanlı bir hak olan mahremiyet değeri, bireyin özel alanlarını dış müdahalelerden koruyabilmesi için çevresiyle kendisi arasına sınırlar koyması ve bu sınırları korumaya yönelik çaba göstermesidir (Newell, Metoyer ve Moore, 2015, s. 106-107). Mahremiyet insan fitratında var olan, bilişsel temelli bir duygudur. Modernleşme birçok değeri aşındırdığı gibi mahremiyet anlayışını da olumsuz yönde etkilemekte, mahremiyete yüklenen anlamı daraltmaktadır. Öyle ki mahremiyetin kalesi olarak görülen meskenlerde bile mahremiyetin korunamadığı, meskenlerin açık tiyatro sahnelerine dönüştüğü gözlemlenmektedir (Sezen ve Erden, 2018, s. 84). Mahremiyet, özel alanlara müdahale edilmesini, sınırların aşılmasını engellemekte, bireysel ve toplumsal alanda bireylerin temel haklarından tavizde bulunmalarının önünde engel teşkil etmektedir. Tarihsel süreçte mahremiyete yüklenen

anlamın değişip dönüştüğü müşahede edilmektedir. 20. Yüzyılda modernizmle birlikte modernitenin temel dinamikleri olarak kabul edilen sekülerleşme, liberalizm, kapitalizm gibi ideolojilerin etkisi sonucunda bireysel ve toplumsal olarak değişim ve dönüşümlerin yaşandığı bilinmektedir (Touraine, 2010, s. 25). Özellikle 1960'lı yıllarda postmodern düşüncenin etkisiyle mahremiyet için sonun başlangıcı bir başlangıç olarak kabul edilmektedir (Vincent, 2017, s. 178). Bir başka ifadeyle mahremiyetin son bulmasıyla mahremiyetten uzak yeni bir dünya için yeni bir düzene adım atılmıştır.

Modernizm, postmodernizm kapitalizm gibi yeni felsefelerin ve dijitalleşmenin sonucunda yeni nesil araçlarla birlikte mahremiyet aşikâr bir hâle dönüşmektedir. Modern dünya olabilmişince görünmeyi öncelemekte, hakiki görüntüler yerine imajlar ön planda tutulmaktadır. Yeni dünyanın ürünü olan imaj bireylerin vazgeçilmezleri arasındadır (Barbarosoğlu, 2017, s. 19). Modernleşme, küreselleşme ve kapitalist anlayışların sonuçlarından biri olan imajların kutsal mahremiyetten algı mahremiyetine geçişte zemin oluşturdukları anlaşılmaktadır. Modern dönem bireye özel hatta çok özel olduğunu ve özel hayatlara önem verilmesini dayatırken, postmodern dönem ise

bireylerin kişisel tercihleriyle özel alanlarının kamusallaşmasını ve aşikâr şekilde yaşanmasını dayatmaktadır (Kirman, 2022, 135-138). Ayrıca sekülerleşmenin kutsal mahremiyetten algı mahremiyetine geçişte önemli bir rolü olduğu görülmektedir. Dinin kamusal alandan uzaklaştırılması ve dinin Allah ile kul arasında bir olgu olduğu düşüncesi dinî kaynaklara müracaat talebinin gereksiz görülmesine neden olmaktadır. Kutsaldan kopmuş olan mahremiyet kamusal alan içerisinde özel bir alan bulmakta, mahrem konuların kamusal alanda paylaşılması sonucunda her türlü konu mahrem olmaktan çıkmakta ve sadece algısal bir mahremiyet bilinci oluşmaktadır (Kirman ve Demir, 2016, 508- 510). Bir başka ifadeyle yeni nesil dijital araçlar özel hayatın mahremiyetini mahrem olmaktan çıkarmakta, mahremiyetin özel alan sınırını kamusal alanda var etmektedir.

Sosyal medya platformlarında herkesin istediği her bir şeyi paylaşabiliyor olması, görünür olma hatta olabildiğince görünür olma arzusu bireylerin hayatlarını ve özelliklerini paylaşmalarına neden olmaktadır. Bir dakika içerisinde yaklaşık 4,5 milyon video izlenmekte ve faydalı faydasız her türlü içerik yayınlanmaktadır. Sosyal medyada değerini bulmak ve beğenilmek isteyenler Instagram, YouTube gibi platformlarda kanal açıp videolar yayınlamakta ve takipçiler edinebilmektedir. Aslında sosyal medya platformları birçok konu hakkında ev ortamı konforunda eğitimler alınmasına imkân sunmaktadır. Buna mukabil bireysel içeriklerin paylaşılmasına da imkân tanıdığı için birçok kişi beğenilmek, fark edilmek ya da özgün bir şeyler ortaya koyabilmek için hayatlarının her karesinden paylaşımlar yapabilmektedirler. Öyle ki mahremiyet ihlal edilmesine rağmen bireyler hayatlarının

özeline ait görselleri ve videoları rahatlıkla paylaşmaktadırlar. Paylaşılan içerikler “gösteri” değeri taşıdığı sürece doğru ya da yanlış olmasıyla kimse ilgilenmemektedir. Takipçi sayısı arttıkça görünür olmanın hazzı yaşanmaktadır (Sayar-Yalaz, 2019, s.62-63). Dolayısıyla mahremiyet kavramının kapsamında olan gizlilik yerine olabildiğince aşikâr olma arzusu tetiklenmektedir.

Görünür olmanın öncelikli olduğu dünyada mahremiyet sınırlarını korumak isteyen kişiler dahi çoğu zaman görünür olabilmenin sarmalından uzak kalamamaktadırlar (Sayar ve Yalaz, 2019, s. 189). Artık özel alanla kamusal alan arasındaki ayrım ortadan kalkmakta ve mahrem alanlar kamusal alanın bir parçası hâline gelmektedir (Arık, 2018, s. 14). Bir başka ifadeyle dijital bir panoptikon dönemi yaşanmaktadır. “Bütünü gözetlemek” manasına gelen “panoptikon” anlayışı 18. yüzyılın sonlarında Jeremy Bentham tarafından ortaya konulmuş, görülmeden gözetlemeyi ifade etmektedir. Bu anlayış mahremiyet ölçülerini değiştiren bir bakış açısı sunmaktadır. O dönemde geniş kitleleri kontrol altında tutabilmek için geliştirilmiş bir felsefe aynı zamanda düşüncenin ürünü olan bir mimaridir (Özdel, 2012, s. 23). Panoptikonun ilk olarak suçluların gözetimi için bir hapisane modeli olarak tasarlandığı bilinmektedir. Bu modelde merkeziliği meydana getirebilmek için yuvarlak yapıda bir bina yapılmaktadır. Bu bina içerisinde avluya bakan hücreler bulunmakta ve binanın tam ortasında gözetleyici kulesi yer almaktadır. Böylelikle tüm muktedirlik gözetleyene verilmektedir (Bentham, 1995, s. 35-37). Artık panoptikon devri kapanmakta, dijital panoptikon devri hatta çok yönlü bir gözetleme aynı zamanda çoğunluğun azınlığı izlediği sineptikon devri yaşanmaktadır

(Demir, 2017, s. 59). Dolayısıyla sürekli gözetim altında olan, hayatların toplumsal alanda yaşandığı bir dönemde mahremiyet sınırları yıkılmaktadır. Maalesef Facebook'un kurucusu Mark Zuckerberg'in Facebook platformu açıldığı gün ifade ettiği gibi kişisel mahremiyet devri sona ermektedir (Çağan, 2019, s.15). Yenidünyada sineptikon devri yaşanmakta, bir ya da iki kişiye değil bir kişinin hayatı dünyaya açık hâle gelmektedir.

Sosyal medya platformlarında fenomen ya da youtuber olarak paylaşım yapan kişiler çocuk ve gençlerin tasavvurlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk ve gençler fenomen olan kimselere benzeyebilmek ya da onlar gibi davranabilmek adına olumlu-olumsuz her türlü davranışı mubah olarak görebilmektedirler. Öyle ki kimi çocuk ya da gençler fenomen olmasalar da fenomenlere benzer şekilde kendileri ile ilgili kısa videolar hazırlayarak paylaşabilmektedirler (Niedzviecki, 2011, s. 139). Yapılan araştırmalar iyi kalpli kişilerin kötü koşullara maruz kaldığında kötü eylemleri gerçekleştirmeyi tercih edebildiklerini göstermektedir (Neiman, 2016, s. 406). Aynı şekilde mahremiyeti ihlal eden kişilerin söylem ve eylemlerini sürekli şekilde görmek veya izlemek bireyin mahremiyetini koruması yerine ifşa etmesine neden olmaktadır. Mahremiyet sınırlarının belirsizleşmesi, özel hayatın kamusal olarak yaşanması güvenlik açısından problemlerin yaşanmasına da neden olmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin sanal alemde tanıştıkları kişiler tarafından kandırıldıkları ve istismar edildikleri görülmektedir. Bu durum erken çocukluk dönemi itibarıyla aile içerisinde ve okullarda sistemli eğitimlerin yapılması ihtiyacını gündeme getirmektedir. Aksi takdirde yeni nesil ve yeni toplumsal dizayn açısından birçok tehlike ile karşı karşıya kalınacağı anlaşılmaktadır.

Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet kavramı Arapçadan Türkçeye geçmiş, Türkçe sözlüklerde gizli, gizlilik, gizli olma durumu, mahrem olma durumu, bir kimsenin gizli özelliği, sır alanı, bir kişinin kendisine ait olan buna mukabil herkese açılmayan gizlilik hâli anlamlarına gelmektedir (Akalin, 2011, s. 1607; Yeğin vd., 1971, s. 871; Ayverdi, 2006, s.1907; Püsküllüoğlu, 2012, s. 1335). Etimolojik olarak "h-r-m" kökünden türemiş olan, bir şeyin yasak olması, bir şeyin çok gizli olması, bir şeye hürmet, ihtiram, saygı duyulması manalarına gelen (İbn Manzur, 1997, s. 136) haram kelimesi terim olarak "*ilahi ya da beşeri açıdan yasaklanan ya da akıl veya şeriat yahut emrine uyulan biri tarafından yasaklanmış şey* olarak (Ragıp el-İsfahani, 2002, s. 229) tanımlanmaktadır. Kelimenin kökü olan mahrem kelimesi, *haram olan, şer'i bakımdan doğru sayılmayan, evlenilmesi şer'i bakımdan caiz olmayan kişi* (Doğan, 1996, s. 729) anlamlarına gelmekte, gizliliğe, aile hayatında kadının özel alanına, yabancılarının bakışlarına yasaklanan her türlü durumuna işaret etmekte, aynı zamanda bir erkeğin ailesi anlamında da kullanılmaktadır (Göle, 1998, 20). Mahremiyet de "*kişiye özel olan, herkese açık olmayan, duyulması, görülmesi ve bilinmesi arzu edilmeyen, belli şartlar dışında dâhil olunmayan, yabancıya kapalı alandır*" şeklinde tanımlanmaktadır (Aydın, 2009, 61). Mahremiyetin özneyi bireysel alanında koruma, öznenin diğerleriyle olan ilişkisini düzenleme ve mahrem olanın başkalarından veya başkalarının seyir alanlarından saklanması olmak üzere mahremiyetin üç temel özelliği bulunmaktadır. Dolayısıyla mahremiyet öznenin toplumsal alanda diğerleriyle olan ilişkisinin düzeyinin belirlenmesi, sosyo-kültürel ilişkisinin biçimlendirilmesidir (Aydın, 2009, 62).

Sözlüklerdeki mahremiyet tanımları değerlendirildiğinde kelimenin kökünde öncelikli olarak dokunulmazlık ve mahrum olma manalarının bulunduğu görülmektedir (Okuyan, 2019, s. 191). Mahrum veya mahrumiyet yoksun ve yoksunluk anlamına gelmektedir (Akalın, 2011, s. 1607). Bu bağlamda mahremiyet mahrumiyete karşı bir kalkan olarak görülebilir. İngilizcede mahremiyet kelimesi "Privacy" kelimesiyle karşılık bulmakta, özel alan manasında kullanılmaktadır. "Privacy" kelimesi Latince "privo, privare" fiilinden türemiş, bir kenara bırakmak, ayırmak, mahrum etmek, yoksun bırakmak anlamlarını ihtiva etmekte, privo fiilinden türemiş olan "piravatus" kelimesi sıfat fiil ve isim olarak kullanılmakta ve bireysel, bireye özel, ayrıcalıklı anlamlarına gelmektedir (Ernout ve Meillet, 2001, s. 536). Sosyal ilişkilerde mahremiyet kavramı bireyler ve kurumlar arasında özel bir mekanizma olarak görülmektedir. Modern dönemde bireycilik perspektifi açısından "yalnız bırakılma hakkı" olarak değerlendirilmektedir (Woo, 2006, 961; Warren ve Brandeis, 1890, s. 193). Mahremiyet, psikoloji sözlüklerinde bireylerin fiziksel veya psikolojik olarak yalnız kalabilme, kendilerini koruma ve kontrol edebilme, istemedikleri kişilere karşı sınır koyarak o kişilerin kendilerine erişimini engelleyebilme hakkı (Trepte ve Masur, 2017, s. 1) ya da bireylerin kendilerine ve hayatlarına saygı duyulması, kendilerinin izni olmadıkça kendileriyle ilgili herhangi bir paylaşımın yapılmaması ve her bireyin kendisine özgü özel alanı olarak tanımlanmaktadır (Reber, 1985, s. 574).

Sosyal bilimcilerin bir kısmı mahremiyeti bireylerin kendilerini iletişimden geri çekmeleri, diğerleriyle etkileşim içine girmemeleri olarak açıklarken, çoğunluğu ise bireylerin özel hayatlarının diğerleri için ulaşılabilir ya da

ulaşılabilir olmasının seçim ve kontrolünün kendilerinde olması olarak açıklamaktadırlar (Altman, 1976, s. 7-8). Bireylerin en özgür ve en özgün alanı olan mahremiyet, bireylerin saklamaları ya da gizlemeleri gereken bir şeylerinin olmasını değil, aksine saklanacak ya da gizlenecek bir şeylerinin olup olmadığını düşünmeye bile gerek duymayacak, olabildiğince kendilerine ait ve özgür alanlarının olmasıdır (Lokke, 2020, s. 22). Bir başka ifadeyle birey veya grupların birbirleri ile olan iletişim ve etkileşimlerini kontrol etmeye yönelik davranış mekanizmalarını düzenleyen davranış sürecidir (Seyyar, 2007, s. 622). Dolayısıyla mahremiyet bireyin kendini koruyabilmesi, başkalarıyla olan iletişim ve ilişkisinde özel alanlarına ait sınırlar belirleyebilmesi, sosyal ve kamusal alandaki varoluşunu tüm otorite ve erklerden özgür tayin edebilmesidir. Öyle ki bireyler, kendi sınırlarını çizebildiklerinde, kendilerine başkalarının erişiminde tercihlerini kullanabildiklerinde ve varoluşsal bütünlüklerini başkalarından ayırabildiklerinde bireyselliklerini kazanmaktadırlar. Örneğin elbise bir sınırdır, birey belirlediği bu sınırla çevreden kendisini ayırmakta, başkalarının kendisine belirli sınırlar içerisinde ulaşmasına izin verdiğini ortaya koymaktadır (Fazlıoğlu, 2020, s. 63).

Mahremiyet kavramının prehistorik dönemlerden günümüze insanın varoluşsal bütünlüğünü koruma açısından önemli bir kavram olduğu görülmektedir. Batı düşüncesinde mahremiyetin ilk insanla birlikte dünya sahnesinde var olduğu düşünülmektedir. Tevrat ve İncil'de insanın yaratılışı konusunda ifade edilirken mahremiyetin izlerine rastlanmaktadır. Özellikle Tevrat'ta Âdem ve eşinin yaratılış öyküsünde yasak olduğu hâlde sonsuz olma arzusuyla yasak olan meyveden yedikleri ve bu eylemlerinin sonucunda Âdem ve eşinin

çıplak kaldıkları, bedenlerini kapatma ihtiyacı duydukları, bedenlerini incir yapraklarıyla örtükleri ve Allah'tan kaçmaya çalışıp ağaçların arasına gizlendikleri ifade edilmektedir (Eski Antlaşma, Yaratılış, 3:1-10). Diğer taraftan İslam'ın mahremiyet konusunda net sınırlar getirdiği görülmektedir. Evlere kapılardan girilmesi (Bakara, 2/189), evlerin mahremiyetine özen gösterilmesi, evlere izinle ve selam vererek girilmesi (Nur, 24/27) başkalarının ayıplarının araştırılmaması (Hucurat, 49/12) ve aile sırlarının kimseyle paylaşılmaması (Tahrim, 66/3-4) olmak üzere mahremiyet konusunda bir çerçevesi çizilmektedir. Ayrıca "Ey iman edenler! Size izin verilmedikçe Peygamberin evlerine girip de yemeğin hazırlanmasını beklemeyin; fakat yemeye çağırıldığınızda girin, yemeğinizi yiyince de hemen dağılın, söze dalıp oturmayın." (Ahzab,33/53) ayetinde misafirlik boyutu içerisinde zaman mahremiyeti vurgulanmaktadır.

Netice itibariyle mahremiyet insanın kendisini, hayatını koruması ve kontrol edebilmesi açısından önemli bir kavramdır. Mahremiyetten yoksun olmak mahrumiyet yaşanmasına, bir başka ifadeyle özel hayatın istismara açık hâle gelmesine neden olmaktadır. Günümüz felsefeleri ve dijital araçların yaygınlığı sonucunda sınırları belirsizleşen mahremiyetin bireyi ve toplumu olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Mahremiyetin tükenişinin toplumsal değerlerin yitimine neden olacağı açıktır. Bu durumun, bireysel ve toplumsal alanda erdemli yaşama tasavvurunun inşasına engel teşkil edeceği müşahede edilmektedir. Dolayısıyla günümüzde anlam kaybına uğramış olan mahremiyet kavramına öncelik verilmesi ve doğru bir mahremiyet tasavvuru inşa edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Buna mukabil doğru inşa edilmemiş mahremiyetin

bireysel ve toplumsal problemlere neden olacağına farkına varılması gerekmektedir.

Mahremiyet Kavramının Tasnifi

İnsanın varoluşsal değeri açısından önemli bir dinamik olan mahremiyet psikoloji, sosyoloji, teoloji, hukuk gibi birçok alanın konusu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Batı ve İslam düşüncesinde mahremiyet kavramının farklı yönlerden tasnif edilmekle birlikte ortak bir zemin üzerine bina edildiği görülmektedir. Batı düşüncesinde mahremiyet kavramı ile ilgili birçok tasnif bulunsa da genel olarak mahremiyet mekânsal, bireysel ve bilgi mahremiyeti olmak üzere üç başlıkta tasnif edilmektedir. Son zamanlarda bu tasnife, duygusal ve düşünsel mahremiyet ve zaman mahremiyeti olmak üzere iki başlık daha eklenerek mahremiyet kavramının beş başlık altında değerlendirildiği görülmektedir. Her bir mahremiyet alanını kısaca aşağıdaki şekilde ifade etmek mümkündür.

a. Bireysel Mahremiyet: Bireyin kendi özel alanının üzerinde kontrol hakkının olmasına (Lokke, 2020, s. 19) ve bedensel ve psikolojik haklarının korunmasına yönelik hakkı olarak görülmektedir (Finn, Wright ve Friedewald, 2013, s. 4). Bir başka ifadeyle bireyin biyolojik, psikolojik, toplumsal, hukuksal olmak üzere her türlü temel haklarının korunmasıdır (Fischer-Hübner, 2001, s. 6). Bireysel mahremiyet tüm mahremiyet alanlarını şemsiyesi altında barındıran üst bir kavramdır.

b. Mekânsal Mahremiyet: Bireyin içinde bulunduğu ev, işyeri gibi mekanları ya da içinde bulunmadığı, buna mukabil bireyin kendisiyle yakınlık ilişkisi olan tüm fiziksel

alanları koruması ile ilgili çabayı göstermektedir (Fischer-Hübner, 2001, s. 6). Günümüzde meskenler aile bireylerinin en özeli olmaktan çıkmakta, aile bireylerinin ayrıştığı bir alana dönüşmekte, sadece fizikî ihtiyaçların karşılandığı, ruhî ihtiyaçların giderilmediği mekânlar hâline gelmektedir (İder, 2021, 48). Bu durum mekân mahremiyetine riayet etmekten uzak bir anlayışı oluşturmaktadır. Son dönemlerde mekânsal mahremiyet içerisinde eşya mahremiyeti de ele alınmaktadır.

c. Bilgi/Enformasyon Mahremiyeti: Bireyin kişisel verilerinin toplanması, saklanması ve açıklanmasıyla ilgili her türlü durumun bireyin kontrolünde olmasına yönelik hakkını ifade etmektedir. (Fischer-Hübner, 2001, s. 6). Özellikle dijital ortamlarda verilere hızla ulaşılma imkanının olduğu günümüzde bireyin verilerinin izni olmadan diğer bireyler, kurum ve kuruluşlar tarafından kullanılmasına erişim izninin verilmemesi, bireye ait verilerin ve bu verilerin kullanımlarının üzerinde sadece ve sadece bireyin kontrolünün olması gerekmektedir (Finn, Wright ve Friedewald, 2013, s. 5). Günümüzde dijital mahremiyet alanları bilgi mahremiyeti başlığı altında değerlendirilmektedir.

d. Duygusal ve Düşünsel Mahremiyet: Mahremiyetin sadece bilgi aktarımı olarak görülmemesi, bireyin diğerlerinin duygu, düşünce ve ihtiyaçlarını dikkate alması, aynı zamanda sosyal ilişkilerinde kontrolü elinde bulundurması bakımından önemli bir sorumluluk olduğu bildirilmektedir (İder, 2021, s. 225). Bu bağlamda kişinin adı, soyadı, ev adresi, telefon numarası gibi kişisel bilgiler ve aileye ait özel bilgiler "Özel (kişisel) bilgi" olarak tanımlanmaktadır (Çoban, 2022). Bireylerin kendi özellerine, ailelerine ve çevrelerine ait

bilgileri kapsamaktadır. Duygusal ve düşünsel mahremiyet ile sorumluluk, saygı, nezaket, hoşgörü gibi değerler arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (MEB, 2013b, s. 11, 27). Bu ilişki bireylerin diğerlerinin duygusal ve düşünsel mahremiyet haklarını ortaya koymaktadır. Özellikle aile içi sınırlar, iyi ya da kötü sır bağlamında ele alınmaktadır.

e. Zaman Mahremiyeti: Bireylerin kendilerine ait olan zaman dilimlerini diğerlerinin müdahalesi olmamak kaydıyla kendi istedikleri gibi planlaması aynı zamanda diğerlerinin özel zaman olarak planladıkları zaman dilimlerine saygı duyulmasını kapsamaktadır. Dinlenmek, yalnız kalmak, çalışmak, kitap okumak gibi planlanan özel zamanlar olduğunu bilmek, bu özel zamanlara saygı göstermek, diğerlerinin özel zamanlarında bireysel taleplerde ısrarcı olmamak, özel zaman diliminde bulunan kişileri rahatsız etmemek gibi birçok konuyu ihtiva etmektedir. (Budak, 2023, s. 43). Dolayısıyla zaman mahremiyeti bireyin kendisinin ve diğerlerinin özel zamanına anlayışlı ve saygılı olmasıdır.

İslam literatüründe mahremiyet kavramı metafizik, psikolojik, ahlaki ve siyasi olmak üzere dört başlıkta tasnif edilmektedir. Her başlık bir kavram ile birlikte değerlendirilmektedir. Birincisi mahremiyet kavramı varlık ve mevcut merkezli bir metafizik sorunu olarak ele alınmaktadır. İkincisi mahremiyet kavramı benlik kavramı ekseninde psikolojik olarak, üçüncüsü erdem merkezli ahlaki ve ahlakilik problemi olarak, dördüncüsü özgürlük ve eşitlik gibi birçok alt konusu olan adalet kavramı merkezinde siyasi bir problem olarak tartışılmaktadır. Mahremiyet kavramının tasnifindeki her başlık kendi içerisinde alt problemleri ile konu edilmektedir. (Türker, 2019, s. 92). Dolayısıyla mahremiyet kavramı İslam literatüründe Batı literatüründen farklı olarak ontolojik, psiko-

lojik, ahlaki ve siyasi felsefenin ürünü olarak değerlendirilmektedir. Batı düşüncesinde mahremiyet bireyin özel alanının her türlü müdahaleden güvence altında olması, İslâm düşüncesinde ise bireyin özel alanının dışarıya kapalı olması durumudur (Yavuz, 2012, s. 18). Dolayısıyla Batı düşünce ve kültüründe mahremiyet dışardan içeriye olabilecek müdahalelere karşı sınırların belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bir başka ifadeyle bireyin mahremiyetinin sınırlarını belirleme ve o sınırları koruma devletin sorumluluk alanına girmektedir. İslâm düşüncesinde ise mahremiyet, içeriden dışarıya doğru sınırların konulmasını anlamına gelmektedir. Bu da öncelikli olarak mahremiyetin sınırlarının belirlenmesi ve korunmasının bireyin sorumluluk alanında olduğunu göstermektedir (Yalvaç Arıcı, 2021, s. 47). Sonuç olarak Batı ve İslam literatüründe mahremiyet kavramına önemli bir şekilde yer verildiği ve önemine binaen bu kavramın tasnif edildiği görülmektedir.

Mahremiyet Eğitimi

Mahremiyet eğitimi mahremiyet konusunda beceri kazandırma eğitimidir. Bu konuda literatürde birçok tanım bulunmaktadır. Mahremiyet eğitimi "*İçeriğinde davranış modelleri, örnek olaylar, yanlış doğru kavramları, özel alan kavramı (bedensel, toplumsal, duygusal), vücut sistemlerinin nasıl çalıştığı, çocuk hakları ve sorumlulukları, ergenler için cinsel eğitim, ergenler için duygusal ilişkilerde sınırların belirlenmesi, hayır diyebilme, kimlere neyin ne kadar anlatılacağı ve paylaşılacağı konusunda farkındalık, sevgi, saygı, güven ve mahremiyet kavramları arasındaki fark ve sınırları barındıran, öz güveni geliştirici ve rehabilite edici bir eğitim*" (Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu, 2017), "*kişiyi korku ile belli davranışlardan sakındırma eğitimi değil, sakınılacak davranışların duygu-*

larını yönetebilme becerisi kazandırma eğitimi" (Gökalp, 2018, s. 45) olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyet eğitiminde çocuğa adım adım kendisini yönetebilme yeteneği kazandırmaya çalışılmaktadır. Bu eğitimin amacı çocuğu belli bir kalıp içerisine sıkıştırmak değil, çocuğa varoluşsal açıdan değerli olma duygusunu hissettirmek ve kendi saygınlığını kazandırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktır (Gökalp, 2018, s. 45).

Mahremiyet eğitimi "*Çocuk yaştan itibaren özel alan sınırlarının farkındalığını geliştiren bir eğitimidir. "Mahremiyet eğitimi, çocuğun direkt kişiliğine hitap eden bir eğitimidir. Çocuğa bir cinsel kimlik, bir kişilik kazandırma sürecidir. Mahremiyet eğitimi ruha dokunan bir eğitimidir. Anne babalar, çocuklarına mahremiyet eğitimi verirken bunu sıradan bir "terbiye" eğitimi olarak görmemeli; aksine ruhun incilmesi, duygulara letafet yüklenmesi, kız çocuklarının 'hanımefendi', erkek çocuklarının da 'beyefendi' olma eğitimi olarak algılanmalıdır. Kendi dünyasında saygınlık kazanan çocuk, bu güvenle kendi bedenini de korur, saygısız bir davranış karşısında tepkisini ortaya koyabilir. Çocuğun kendini koruması, ona verilen öğütlerle ya da ikazlarla değil, kazandırılacak ruhsal saygınlıkla sağlanmalıdır. Mahremiyet eğitimi hem çocuğu hem de çevresini besleyen bir 'Saygınlık Eğitimi'dir*" (Güneş, 2015, s.15-16). Bu tanımlardan anlaşıldığı üzere mahremiyet eğitimi, çocukta kendine ve çevresindekilere saygınlık kazandırmaya yönelik bir faaliyettir. Bir çocuğun bebeklik dönemi sonrasında kendi bedeninin farkına varması, etrafındaki kişilerden ayrı bir birey olduğunu anlaması gerekmektedir. Araştırmalar kendi beden bilincine varamamış çocukların istismara karşı koyamadıklarını göstermektedir. Çocuğun kendilik bilincine varması, özel alanlarının sınırını çizebilmesi için çocukluk döneminde anne-babaların ço-

cuklarına ait özel alanlarda izin almaları önem arz etmektedir (Ertekin, 2015).

Mahremiyet eğitimi alan çocuklarda bazı reflekslerin geliştiği bilinmektedir. Sağlıklı bir mahremiyet eğitimi alan bir çocuk bedenine izinsiz dokunulmasına izin vermez. Tepkisini ağlayarak, bağırarak ya da özel alanını ihlal eden kişiyi iterek tepkisini gösterebilir. Bir başka ifadeyle izin alınmadan öpülmeye çalışılan çocuk kendini koruduğunu fark etmeksizin refleks olarak tepkide bulunabilir. Öyle ki kendisini rahatsız eden duygusal bir yakınlaşmadan ya da bir dokunuştan uzaklaşmak ve güvenli alanına sığınmak ister. Bu açıdan mahremiyet eğitimi, dışarıdan gelebilecek olumsuz eylemlere karşı, çocukta kendisini savunabilme ve koruyabilme refleksini otomatik bir hâle getirmektir (Güneş, 2015, s. 20). Mahremiyet eğitiminin belirli ilkelere dayanarak verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim, içselleştirilmiş eğitim ilkesi, duyarlılık ilkesi, alışkanlık ilkesi, tutarlılık ilkesi, aktif dinleme ilkesi, denetim ilkesi, duygu temelli eğitim ilkesi, sorumluluk ilkesi, açıklık ilkesi, örneklik ilkesi, gelişime görelilik ilkesi, cinsel kimliğe riayet ilkesi, işlevsellik/yaşama dönüklük ilkesi, cinsiyet değil, birey temelli eğitim ilkesi olmak üzere on beş ilke üzerine bina edilmektedir (İder, 2021, s. 89-98). Dolayısıyla mahremiyet eğitimi çocukların kendi özel alanlarının farkında olmaları ve bu alanlara saygı gösterilmesi gerektiğini bilmeleridir.

Din eğitimi temelli mahremiyet eğitimi "*Çocuklara ve ergenlere kendi ve karşı cinsin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma, cinsiyete ilişkin rolleri anlama ve kabul etme, cinsel problemlerini/ihtiyaçlarını dinin, ahlakın ve kültürün belirlediği çerçevede cevaplamanın/gidermenin yollarını öğretmek amacıyla verilen eğitim*" olarak tanımlanmaktadır (Diler, 2014, s. 79). Dinî gelişimin bireylerin zihinsel, psikolojik, top-

lumsal ve kişilik gelişimini etkilediği bilinmektedir. Kişide sağlıklı bir dinî gelişim olabilmesi sağlıklı bir ahlak eğitimi ile mümkün olmaktadır (Çakır, Genç ve Gümrükçüoğlu, 2020, s. 188) Din eğitimi temelli mahremiyet eğitiminde çocuklar ve ergenler vahiy üzerine inşa edilmiş ve Hz. Peygamber'in rol modelliğinde bir eğitim faaliyetinde bulunarak dinin bellediği ahlakilik tasavvurunun inşa edildiği bir eğitim faaliyeti içerisinde bulunmaktadır. Erken çocukluk itibarıyla verilen din eğitimi temelli mahremiyet eğitiminin bireylerin tutum ve davranışlarında kalıcı izler bırakacağı muhakkaktır. Çünkü çocukluk döneminin ilk altı yılındaki deneyimler, alışkanlıklar ve edinilmiş davranışlar ilerideki tutum ve davranışlar açısından önemlidir. Yapılan birçok araştırma hayatın ilk yıllarında beyin gelişimi açısından öğrenmenin kalıcılığını göstermektedir. Dolayısıyla bireylerin hayatlarının ilk altı ya da sekiz yılında aldıkları eğitimin gelecekteki yaşantılarının önemli dinamiklerinden olacağı anlaşılmaktadır (Gülaçtı, 2014, s. 2).

Din eğitiminin önemli ve öncelikli hedefi, bireye ahlaki ve olumlu davranışlar kazandırmakla birlikte, bireylerin yetişmesine ve gelişmesine katkı sunmaktır. Din eğitiminin bireylerin kutsala yönelik tasavvurlarının doğru şekilde inşa edilmesi, bireylerin inanma kabiliyetlerinin doğru yönde geliştirilmesi, yanlış ve batıl inançlar konusunda farkındalık oluşturulması, dinî inanç, ibadet ve hayatı yaşama perspektifinin fitrata uygun biçimde geliştirilmesi açısından önemli görevleri bulunmaktadır. Aynı zamanda bireylerin fitratlarına uygun şekilde bilişsel, duyuşsal ve devinışsel gelişimlerine destek olurken çevreleri ile uyumlu olmaları konusunda da katkısı bulunmaktadır (Keyifli, 2013, s. 117-118). Varoluşsal bütünlüğü koruma ve fitrata yönelik davranma yönünden mahremiyet bilinci geliştirmede din eğitiminin rolü önemlidir. Zira din eğitimi vahiy

perspektifi ile fitratı muhafaza eden bir eğitim sürecini ifade etmektedir. Mahremiyet eğitiminin temellerinin din eğitimine dayandırılarak gerçekleştirilmesi her durumda bireylerin kendi sınırlarını oluşturmaları açısından önem arz etmektedir.

Mahremiyet eğitimi din eğitimi açısından değerlendirildiğinde iffet ve hayâ olmak üzere iki duygunun eğitimi üzerine konumlandırılmaktadır. İffet mahremiyetin önemli bir dinamiğidir ve bireyin bedenî ve maddî hazlara aşırı düşkün olmasına engel teşkil eden bir duygudur. İffet eğitimi ise yeme içme ve cinsî münasebet gibi içgüdüsel isteklerde ölçülü davranma, dinin ve aklın ilkeleri doğrultusunda bireylerin kendilerini kontrol edebilme becerilerini geliştiren bir eğitimidir. İkinci dinamik hayâ duygusudur, bireyin söylem ve eylemlerinde öncelikle Allah'tan daha sonra kendisinden ve çevresindeki diğer insanlardan utanarak riayet etmesi gereken sınırlara uyması anlamına gelmektedir. Utanmanın utanç duygusundan farkı, fitri ve sağlıklı bir duyguyu ifade ediyor olmasıdır. Ahlak dışı veya günah kabul edilen eylemlerden dolayı duyulan rahatsız hissetme durumudur. İffet ve hayâ bireyleri açık ya da gizli yanlış yapmaktan koruyan, iyilik yapmaya yönlendiren ve mahremiyet sınırlarının korumasında önemli rol oynayan iki önemli duygudur (Güneş, 2017, s. 57-58). Hz. Peygamber'in "*Her kim ağızına ve cinsel arzularına hâkim olacağına dair bana söz verirse ben de onun cennete gireceğine kefil olurum.*" (Buhari, Rikak 23) ve "*Hayâsız olduktan sonra istediğini yap*" (Ebu Davud, Edeb/6) hadisleri iffet ve hayâ duygularının mahremiyet ölçülerini korumadaki önemini vurgulamaktadır.

Din eğitimi temelli mahremiyet eğitimi bireyin Yaratıcısı karşısındaki konumunu ve sorumluluklarını öğrenmesi, mahremiyeti ön-

celikle Allah'a karşı dinî bir sorumluluk olarak görmesidir. Öyle ki gizliliği olması gereken konularda dinî hükümleri ve bu hükümlerle ilgili ruhsat ya da yasakların sebeplerini fiziksel, duygusal ve düşünsel açıdan anlayabilmesi, vahyin belirlediği ölçü ve sınırları bilip koruma gayretinde bulunması, duygu, düşünce ve davranışlarını toplumsal yargılara göre değil, Kur'an hükümlerine göre temellendirmesi ve yönetebilmesidir. Aynı şekilde sosyal ilişkilerini Kur'an'ın belirlediği ölçülere göre tayin etmesi, bedenini, bulunduğu mekânı, ailesini emanet bilinciyle teşhir etmekten kaçınması, sosyal hayatta paylaşılması gereken ve gerekemeyen içeriklerin ne olduğunun farkında olmasıdır. Özellikle ilahi olanı tercih ederek, ilahi olandan motivasyon bulması, haz ve dürtülerini kontrol edebilmesi, kendisinin ve diğerlerinin mahremiyet alanlarını tanıması ve saygı duyması, merak duygusunu kendisine fayda veren bilgi için kullanması buna mukabil başkalarının hayatını merak etme, öğrenme ve gizli bilgilere ulaşma isteğine karşı kendisini tutabilme becerisini geliştirmesi, vahyin belirlediği cinsiyet rollerini benimseyip o cinsiyetin doğasına göre davranması, toplumsal değişim ve dönüşümlere rağmen Kur'an'ın belirlediği mahremiyet anlayışını koruması, mahremiyet alanlarına yönelik olabilecek müdahalelere karşı dirençli olması, mahremiyet ihlallerinde ilgili kişi ve kurumlara başvurmayı bilmesi ve bireysel haklarını koruma çabası gibi birçok kazanımı bulunmaktadır (İder, 2021, s. 59-60). Sonuç olarak erken çocukluk itibarıyla din eğitimi temelli mahremiyet eğitimi çocuklarda manevi unsurlardan oluşan, çocuğun ileriki yaşlarında tutum ve davranışlarında etkili olabilecek, vahye dayalı özel alanları belirleme ve denetleme faaliyetidir.

Sonuç

Mahremiyet insanın varoluşsal bütünlüğünün korunması ve denetlenmesine yönelik özel alanların farkındalığını ifade eden bir kavramdır. Mahremiyet bireylerin özel alanlarında özgür olmalarıdır. Günümüzde yeni felsefelerin ve dijital platformların yaygınlaşmasıyla birlikte mahremiyet panoptik bir anlayışın içerisine mahkûm edilmektedir. Dijital bir panoptikon çağı yaşanmakta, bireyler kendi istek ve arzularıyla kendilerinin ve hayatlarının en özel karelerini paylaşabilmektedir. Dijital alanlarda yapılan paylaşımlar dijital ayak izleri oluşturmakta ve kişilere ait bilgiler kolaylıkla elde edilmekte ve depolanabilmektedir. Bu durum çocuk, genç ve yetişkin olmak üzere toplumun her kesiminden kişinin güvenliğini tehdit etmektedir. Özellikle çocukların istismar edilmesi kolaylaşmaktadır. Aynı zamanda çocuk ve gençlerde erdemli davranış tasavvurundan uzak bir anlayış oluşmaktadır. Bu durum bireysel ve toplumsal olarak özel alanların kamusallaşmasına neden olmaktadır. Aleni yaşanan hayatlar kendi özelinden uzaklaşmaktadır. Mahremiyet ihlalleri sonucunda toplumun her kesimi özellikle çocuklar zarar görmektedirler.

Günümüzün yeni yaklaşımları ve dijitalleşmenin sonucunda anlam kaybına uğrayan mahremiyet, aşikâr bir hâle gelmekte ve bu durumun birçok olumsuz etkisi görülmektedir. Mahremiyet tasavvurunun doğru bir şekilde inşa edilebilmesi açısından mahremiyet eğitiminin erken çocukluk itibarıyla verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim verilirken din eğitimi temeli üzerinden verilmesi vahiy temelli bir tasavvur gelişimi açısından önem arz etmektedir. Böylelikle bireylerin vahiy temelli ve Hz. Peygamber'in hayatının örnek model

olduğu tutum ve davranışları kazanmaları kolaylaşmaktadır. Bu durum çocuk ve ergenlerin yetişkinlik dönemlerindeki tutum ve davranışlarında kutsal ile ilişkili bir tasavvurun yerleşmesine zemin hazırlamış olmaktadır.

Sonuç olarak verilen bu bilgiler ışığında konuyla ilgili bazı önerilerde bulunmak gerekirse şu teklifleri yapmak mümkündür:

- Uzmanlar tarafından aile seminerleri düzenlenerek ebeveynlere erken çocukluk itibarıyla çocukların mahremiyet sınırlarını bilmeleri ve korumalarını nasıl öğreneceklerine dair çalışmalar yapılabilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde ailelere, eğitimcilere nörolojik, psikolojik, toplumsal, dinî, ahlaki olmak üzere birçok açıdan mahremiyet konularında bilgilendirmeler yapılabilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde mahremiyetin beden mahremiyeti, mekân ve eşya mahremiyeti, bilgi mahremiyeti, düşünsel ve duygusal mahremiyet ve zaman mahremiyeti olmak üzere beş mahremiyet alanının öğretilmesine yönelik oyunlar, dramalar, şiirler, şarkılar, tekerlemeler hazırlanabilir, materyaller üretilebilir ve bu çalışmalar dijital platformlarda paylaşarak, eğitimcilerin ve ailelerin kullanımına sunulabilir.
- Okul öncesi, ortaöğretim ve lise müfredatlarına uyumlu mahremiyet eğitimi dersleri haftalık ders programları içerisinde yer alabilir.
- Mahremiyet eğitimi verilirken din eğitimi ile bir bütünlük içerisinde verilerek vahiy temelli bir tasavvur geliştirilmesine yardımcı olunabilir.

- DKAB derslerinde öğrencilerle mahremiyetin önemine binaen bilişsel ve duyuşsal kazanımı olan çalışmalar yapılabilir.
- Yaz Kur'an Kurslarında mahremiyet konusunda çocukların yaş dönemlerine göre öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak faaliyetler yapılabilir.

Kaynakça

- Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Altman, I. (1976). Privacy: "a conceptual analysis". *Environment and Behavior* (8:1), 7-8. <https://doi.org/10.1177/001391657600800108>
- Aydın, M. (2009). Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü. *Eskiyeni*. 12, 61-67.
- Arık, E. (2018). *Dijital Mahremiyet Yeni Medya ve Gözetim Toplumu*. Konya: Literatürk.
- Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2. Baskı). İstanbul: Kubbealti.
- Barbarosoğlu, F. (2017) *İmaj ve Takva*. (17. Basım). İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Bentham, J. (1995). *The Panopticon Writings*. London: Verso.
- Budak, E. (2023). Erken Çocukluk Döneminde Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çağan, K. (2019). *Postmodernizm ve Mahremiyetin dönüşümü*. Ankara: Pruva Yayınları.
- Çakır, M. F., Genç, S. ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Din Eğitiminde Mahremiyet. (ed. Yıldırım, M.) *İlahiyat Araştırmaları II*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.
- Çoban, R. (2022, 17 Aralık). Çocuklarda mahremiyet eğitimi. (25. Mayıs.2023) Erişim adresi: <http://www.simurgpsikoloji.com/yazilar-cocuklarda-mahremiyetegitimi.aspx>
- Demir, A. (2017). Panopticon ve Synopticon Geriliminde Özgürlük Paradoksu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 28, 59. <https://doi.org/10.20981/kaygi.307940>
- Diler, R. (2014). Mahremiyet Eğitimi ve Önemi. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1), 69-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/guifd/issue/29296/313640>
- Ernout, A. ve Meillet, A. (2001). *Dictionnaire Etymologique de la Langue Latine*. Paris: Klincksieck.
- Ertekin, Sedat (2015), Mahremiyet Eğitimi, *Gönül Dergisi*, Erişim: 28.05.2023, <http://www.go-nuldergisi.com/cocuklarda-mahremiyet-egitimi-egitimci-sedat-ertekin.html>
- Fazlıoğlu, İ. (2020). *Sözün Eşiğinde*. İstanbul: Ketebe Yayınları.
- Finn, R. L., Wright, D., ve Friedewald, M. (2013). *Seven Types of Privacy*. In European Data Protection: Coming of Age.
- Fischer-Hübner, S. (2001). *IT-Security and Privacy* (1. Basım). Berlin: Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Göktürk, İ. (2018). Çocukta Mahremiyet Eğitimi, *İslami Hayat Aile Dergisi*. Erişim: 28.05.2023. <http://www.medeniyet-vakfi.org/vakif/images/Medeniyet-Bulteni-Sayi-45.pdf>
- Göle, N. (1998). *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gülaçtı, F. (2014). Türkiye'de ve Dünyada Erken Çocukluk ve Okul Öncesi Eğitimi. (ed. Fikret Gülaçtı, F. ve Tümkaya, S. *Erken Çocukluk Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Güneş, A. (2017). Cinsel İstismar Olgusu ve Mahremiyet Eğitimi. *İnsan ve Toplum*, 7 (2), 45-69.
- Güneş, A. (2015). *Nezakat ve Zarafet için Mahremiyet Eğitimi*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- İbn Manzur (1997). *Lisanu'l-arabi'l-muhit*. Beyrut: Dârü'l- Fikr. C. III.
- İder, S. (2021). *Mahremiyet Eğitimi İlişkin Sorunlar Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- İsfahani, R. (2002). *Müfredat* (3. Basım). (thk. Safvab Adnan Davudi) Beyrut: Darü'ş-Şamiyye.
- Keyifli, Ş. (2013). Eğitim ve Din Eğitimi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (2), 103-126.
- Kirman, A. (2022). Mahremiyetin Diyalektiği: Alenileşerek Var Olmak; Modernleşme, Sekülerleşme, Küreselleşme ve

- Mahremiyet. *Tüm Yönleriyle Mahremiyet* (s. 127- 150). İçinde Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Kirman, M. A., & Demir, T. (2016). Sekülerleşme Perspektifinden mahremiyetin dönüşümü. *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*, 2, s. 487- 498. Samsun.
- Kutsal Kitap (Eski ve Yeni Antlaşma. (2014). Eski Antlaşma, Yaratılış 2, 3. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- Lokke, E. (2020). *Mahremiyet: Dijital toplumda özel hayat* (2. Basım). (D. Başak, çev.). Ankara: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2013b). *MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara: MEB.
- Neiman, S. (2016). *Ahlâki Açıklık*. (Tokdoğan, N. çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Newell, B. C., Metoyer, C. A. ve Moore, A. D. (2015). Privacy in Family. B. Roessler and D. Mokrosinska (ed.) , *The Social Dimensions of Privacy*. London: Cambridge University Press.
- Niedzwiecki, H. (2011). *Ben özelim! Bireysellik Nasıl Yeni Konformizm Hâline Geldi*. (Erduman, S. Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Okuyan, M. (2019). *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'an Sözlüğü*. (7. Basım). İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Özdel, G. (2012). Foucault Bağlamında İktidarın Görünmezliği ve «Panoptikon» ile «İktidarın Gözü» göstergeleri. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2(1), 23. DOI:10.7456/10201100/003
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Sayar, K. ve Yalaz, B. (2019). *Ağ Sanal Dünyada Gerçek Kalmak*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Seyyar, A. (2007). *İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri (Ansiklopedik Sosyal Bilimler Sözlüğü): İngilizce - Almanca karşılıklı Türkçe açıklamalı*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Sezen, A. ve Erden, M. (2018). Mahremiyetin Psiko-sosyal Yansımaları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (20), 83-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diclesosbed/issue/61627/920322>
- Touraine, A. (2010). *Modernliğin Eleştirisi* (7. Basım). (H. Tufan Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Trepte, S. ve Masur, Philip K. (2017). Need for Privacy. T. K. Virgil Zeigler-Hill (ed.). *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. London: Springer.
- Türker, Ö. ve Aksu, İ. (2018). Fârâbî Felsefesinin Temel Erdemleri. *Edebali İslamiyat Dergisi*, 2(4),25-51. Erişim adresi: http://isamveri.org/pdfdrj/D04313/2018_4/2018_4_TURKERO.pdf
- Vincent, D. (2017). *Mahremiyetin Kısa Tarihi*. (Başaraner, D. C. çev.) İstanbul: Epos Yayınları.
- Woo, J. (2006). The Right not to be Identified: Privacy and Nonymity in The Interactive, *New Media & Society*, (8), 949-967. Sage Publications.
- Yalvaç Arıcı, H. (2021). The Functionality of Privacy Value in the Continuity of Family Unity. *Journal of Philosophy, Culture and Religion*, (53), 44-57. doi:10.7176/JPCR/53-04
- Yavuz, H. (2012). *Budalalığın Keşfi* (1. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Yeğin. A. vd.. (1978). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*. İstanbul: Türdav.

Bireylerin en özgür alanları olan mahremiyet gün geçtikçe istismara açık bir duruma, dolayısıyla mahrumiyete dönüşmektedir. Aşıkâr mahremiyet anlayışı bireylerin hayatlarına ait her türlü bilginin ortak alanlarda paylaşılmasını normalleştirmektedir. Bu durum çocuk, genç, yetişkin olmak üzere toplumun genelinin bilgilerinin kullanılarak istismar edilmesini kolaylaştırmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin daha fazla istismar edildikleri ve mağdur oldukları görülmektedir. Bu bağlamda mahremiyet eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Erken çocukluk itibarıyla mahremiyet bilincinin kazanılması açısından mahremiyet eğitiminin ailede başlaması ve okullarda devam etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çocukların ve gençlerin fiziksel ve psikolojik açıdan istismarının önüne geçilebilmesi imkân dahilinde görülmemektedir. Özellikle din eğitimi temelli bir mahremiyet eğitiminin verilmesinin mahremiyet tasavvuru açısından daha kalıcı olacağı düşünülmektedir. Mahremiyet eğitimi konusunda hazırlanan bu raporda, mahremiyet kavramının açıklanması, mevcut durumda mahremiyet konusunda yaşanan problemlerin tespit edilmesi ve bu problemlere çözüm önerileri getirilmesi ve din eğitimi açısından "mahremiyet eğitimi" çalışmaları faaliyeti ile ilgili neler yapılabileceğine dair öneriler sunulması hedeflenmektedir.